čia palaidotų mirusiųjų skaičių, atlikti tam tikrus paleodemografinius tyrimus. Pastaraisiais metais tyrinėti kapai datuotini XIII–XIV a. laikotarpiu iki 1390 m., kai buvo sudegintas viduramžių Kernavės miestas.

Gintautas VĖLIUS

Kernavė-Kriveikiškės cemetery of the 13th-14th century

In 1998-1999 the VU and KSRMAH excavated the area of 448 m² in Kernavė-Kriveikiškės cemetery (Širvintos district). The total of 114 inhumations were unearthed. 55 inhumations contained burial items. The total of 173 finds were uncovered, including 149 burial items. The cemetery date to the 13th-14th century.

Gintautas ZABIELA

ŠEIMYNIŠKĖLIŲ SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1999 M.

Vykdant KVAD žalojamų archeologijos vertybių tyrimų programą, 1999 m. LII tyrinėjo kelio žalojamą Šeimyniškėlių (Anykščių r., Anykščių sen.) senkapį. Senkapis yra 400 m į PV nuo Šeimyniškėlių piliakalnio, smėlėtos aukštumos pakraštyje, dabar apaugusiame mišku. Pirmą kartą Šeimyniškėlių senkapis 1910 m. tyrinėtas J. Basanavičiaus, pakartotinai rastas ir tyrinėtas 1990 m. šio straipsnio autoriaus. Visa tyrinėjimų medžiaga paskelbta (žr. *LA*, V., 1995, t. 11, p. 382–397). Po paskutinių tyrinėjimų šalia senkapio prasidėjus statyboms buvo pradėta intensyviai važinėti per senkapio teritoriją einančiu 2,5–3 m pločio miško keliuku. Jo vietoje 1994 m. rastas žalvarinis piniginės apkalas (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 349), liudijantis, kad negiliai po kelio paviršiumi yra ankstyvų kapų. Tai patvirtino 1999 m. tyrinėjimai. Jų metu ištirtas visas kelio ruožas – 100 m ilgio ir 3 m pločio juosta, besitęsianti maždaug nuo senkapio PV kampo ŠR kryptimi, kiek skersai senkapio V dalimi – iš viso 294 m² plotas. Iškart po plonu 15–20 cm storio išvažinėtu paviršiniu smėlėtu kelio sluoksniu, virš įžemio ar kiek įgilinti į jį (po kopa iki 35 cm gylio), aptikti griautiniai žmonių kapai ar jų liekanos. Kiek geriau kapai išlikę ŠR senkapio dalyje, kur juos papildomai apsaugojo iki 30 cm storio XX a. pradžioje supustytos kopos smėlio sluoksnis. Dauguma labai sunykę, išlikusios tik atskiros įkapės ar griaučių dalys. Iš viso išskirta

19 kapų (k. Nr. 37–55, tęsiant ankstesnių tyrinėjimų kapų numeraciją). Kapų duobės stačiakampės, nuo 150 iki 230 cm ilgio ir nuo 55 iki 100 cm pločio. Mirusieji laidoti aukštielninki (išskyrus k. Nr. 37), ištiestoje padėtyje, daugiausia lentiniuose karstuose (jų žymių išliko k. Nr. 40, 43, 50, 53, 54). Kapuose Nr. 43, 53 ir 54 galvos srityje aptikta 15–45 cm skersmens akmenų, kurie greičiausia rėmė čia įkastus medinius kapą žyminčius paminklus (kryžius?). Kapų orientacija svyruoja nuo 95° iki 310°, paprastai laidota PV–V kryptimi. Rankos daugiausia sulenktos per alkūnes. 14 kapų buvo įdėta įvairių įkapių. Dažniausiai rasta geležinių įtveriamųjų peilių (k. Nr. 39, 40, 42, 43, 46, 47, 50, 53, 54) ir geležinių diržų sagčių (k. Nr. 47, 48, 49, 52, 55 (2 sagtys)). Rečiau pasitaikė kaklo apvarų iš pakabučių, žvangučių bei karolių (k. Nr. 40, 43), žalvarinių apskritų skardinių (k. Nr. 38 (2 segės), 39, 40) ir pasaginių (k. Nr. 39, 40) segių, amuletų – žalvariu kaustytų lokio nagų (k. Nr. 43, 50), žalvarinių įvijinių ir paplatintu priekiu žiedų (k. Nr. 40, 43, 46), žalvarinių žvangučių (k. Nr. 39, 46), žalvarinių grandinėlių (k. Nr. 40, 54), geležinių skiltuvų ir titnagų jiems (k. Nr. 48, 52), akmeninių galąstuvų (k. Nr. 47, 52). Retos įkapės (rasta po vieną) yra akmeninis verpstukas (k. Nr. 39), žalvarinis raktas (k. Nr. 40), žalvarinė trapecijos formos adatinė (k. Nr. 50), žalvarinė apskrita ažūrinė segė (k. Nr. 43). Kape Nr. 50 aptiktos 2 monetos – Jogailos denarai su dvigubu kryžiumi vienoje pusėje bei vytimi kitoje. Prie žalvarinių įkapių kapuose Nr. 39, 50 išliko audinių likučių. Paviršiniame sluoksnyje bei įžemio lygyje aptikta keletas dirbinių iš suardytų kapų: geležiniai karstų vinys, grandys, peilis, žalvarinės skardelės. Šie kapai datuojami XIV a. pab. – XV a. Įdomus radinys yra įžemio lygyje aptikti žirgo (?) dantys. Matyt, kad senkapyje dar gali būti išlikusių ir kapų su žirgais liekanų.

Iš visų tyrinėtųjų kapų laidosena išsiskyrė kapas Nr. 37. 130×52 cm dydžio duobėje, 121 cm gylyje nuo dabartinio ir 50 cm nuo pirminio žemės paviršiaus, rasti neblogai išlikę žmogaus griaučiai. Mirusysis palaidotas ant kairiojo šono, suriestoje padėtyje, galva 242° kryptimi. Bendras griaučių ilgis duobėje tik 114 cm, nors palaidotas suaugęs asmuo. Rankos, atrodo, buvo sulenktos per alkūnes, o plaštakos prispaustos prie veido (čia rasta paskirų pirštikaulių) – jų ilguosius kaulus iki alkūnių nuardė tiesiai į kapą

pataikiusi vėlesnė smėlio duobė. Nugaros srityje, virš dubens kaulų, rasta sunykusi geležinė vinis. Kape įkapių nebuvo. Laidosena bei kaulų išlikimo laipsnis rodo, kad šis kapas iš visų tyrinėtųjų yra vėlyviausias, priklauso, matyt, XVII a. II pusei ar net XVIII a. Mirusysis buvo palaidotas tuomet dar žymių kapinių pakraštyje. Apie XVIII a. Šeimyniškėlių senkapyje nustota laidoti. Nebeprižiūrimoje teritorijoje, greičiausiai nudegus augalijai, prasidėjo erozija. Tyrinėtoje vietoje užfiksuoti 2 didesni pustymai, suformavę dabar matomą 10 m pločio ties pagrindu, iki 1 m aukščio kopą V senkapio pakraštyje bei žymiai mažesnę kopą R pakraštyje. Vakarų vėjai nupustė mažiausiai 0,5 m storio paviršinį smėlio sluoksnį. Paskutinė didžiausia senkapio paviršiaus erozija buvo XX a. I pusėje.

Šeimyniškėlių senkapio pakartotiniai tyrinėjimai leido surinkti nemažai naujos medžiagos, svarbios visai Šeimyniškėlių archeologijos paminklų komplekso raidai nustatyti.

Gintautas ZABIELA

Exploration of Šeimyniškėliai cemetery in 1999

In 1999 the LIH excavated the part of Šeimyniškėliai cemetery (Anykščiai district) which is damaged by the nearby road – the total area of 294 m^2. There were unearthed 19 inhumations with burial items dating to the end of the 14th-the 15th century: iron knives, belt buckles, bronze tin-shaped and penannular brooches, rings, necklaces of pendants, bells and beads, etc. The cemetery had been used till the 18th century which is proved by a burial dating to the mentioned period.